

İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın ve Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in Türk vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine dilekçe ile başvurmaları ve dilekçelerin incelenmesi ile karara bağlanmasının düzenlenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/253)

22 . 5 . 1962

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

«Türk vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine dilekçeyle başvurmaları ve dilekçelerin incelenmesi ile karara bağlanmasının düzenlenmesine dair kanun teklifi» miz gerekçesiyle birlikte sunulmuştur.

Gereğinin ifasını saygılarımızla rica ederiz.

İstanbul
Coşkun Kırca

Sivas
Cevad Odyakmaz

Aydın
Orhan Apaydın

Erzincan
Sadık Perinçek

Türk vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine dilekçeyle başvurmaları ve dilekçelerin incelenmesi ile karara bağlanmasının düzenlenmesine dair kanun teklifi

GENEL GEREKÇE

Anayasanın 62 nci maddesi, vatandaşların kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, tek başlarına veya topluca Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahip olmalarından bahsetmekle, klâsik demokrasinin en eski müesseselerinden biri olan dilekçi hakkını (droit de pétition) kabul etmiş bulunmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin dilekçeler hakkındaki kesin kararlarının nasıl alınacağını ve hukuki neticesinin ne olacağını, Anayasanın diğer hükümleri, ezcümle kuvvetler ayrılığı ilkesi dairinde mütalâa etmek lâzımdır.

Anayasanın, çift Meclis sistemini kabul etmekle beraber, dilekçe ile başvurma Türkiye Büyük Millet Meclisine yapılacağından bahsetmesi, her iki Meclisin dilekçeler hakkında birbiriyle hiçbir ilişkileri olmaksızın karar alması yolunda bir esas vaz'edilmesini imkânsız kılmaktadır. Gerçekten, Anayasanın 62 nci maddesinde «Türkiye Büyük Millet Meclisi»nden bahsedilmiş olması, dilekçeler hakkındaki kesin kararların ne Millet Meclisinin, ne de Cumhuriyet Senatosunun kararı olabileceğini açıkça göstermektedir. Bundan başka, Anayasanın 63 ncü maddesinin 2 nci fıkrasında, «Meclisler, Anayasada gösterilen hallerde birlikte toplanır» denmiş olmakla ve Anayasanın diğer her hangi bir maddesinde de, dilekçeler hakkındaki kesin kararların «Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı»nda alınacağını gösteren sarahat mevcudolmadığına göre, bu konudaki Türkiye Büyük Millet Meclisi kesin kararlarının her iki Meclisten ayrı ayrı geçmesi lüzumu ortaya çıkmaktadır.

Bu meseleyi hallederken, dilekçeler hakkındaki kesin kararların hangi Mecliste verilmesi gerektiği konusu ortaya çıkmaktadır. Karar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı olacağına göre, yukar-

da da belirtildiği gibi, dilekçenin her iki Meclistende geçmesi lüzumu vardır. Ancak, Anayasamızın dayandığı ilkeler, bu kesin kararın Millet Meclisince verilmesini gerektirmektedir.

Gerçekten, Anayasamız, kuvvetler ayrılığı prensibine dayanmaktadır. Anayasamızın 5, 6 ve 7 nci maddelerinde yer alan bu prensip gereğince, Anayasanın cevaz verdiği haller dışında yasama organının müşahhas ferdi ve maddi tasarruflarda bulunmasına imkân yoktur. Aksi halde, yasama organı, idari tasarruflar yapmak yoluyla icra organının yerini almış, onun yetki alanına tecavüz etmiş olur. Dilekçe hakkının mevcudolduğu kuvvetler ayrılığı sistemine dayanan parlamter rejimlerde de, dilekçeler hakkında yasama organının alacağı kararların, icra organını ve idareyi zorlayıcı bir kuvveti mevcut değildir. Aksi vârit olsaydı, yasama organının Hükümetin ve idarenin yerine kaim olmasını kabul etmek iktiza ederdi.

Aslında, bunu kabul etmek, icra fonksiyonunun kaynağını resmen yasama organında bulduğu «Meclis rejimleri» nde (régimes d'Assemblée) dahi mümkün olamamaktadır. 1924 Anayasasının sistemine göre, icra fonksiyonu ilkel bir yetki olarak Büyük Millet Meclisine ait bulunuyordu; ancak, 1924 Anayasası, aynı zamanda, icra fonksiyonunun Bakanlar Kurulu eliyle kullanılmasını gerektiren bir âmir hükmü ihtiva etmekteydi. İşte, bu sebepten dolayıdır ki, eski Büyük Millet Meclisi İktüzüğü'nün dilekçelerle ilgili kesinleşmiş kararlar hakkındaki 57 nci maddesinin son fıkrasına dair 1132 sayılı Tefsir Kararına «Dahilî Nizamnamenin 57 nci maddesinin son fıkrası mucibince katılaşan Arzuhal Encümeni mukarreratının infaz edilmemesi halinde mebusların Nizamnamedeki usul yoluyla murakabe vazifelerini yaparak kanun hükümlerinin tatbikini aramaları mümkün ve tabii olmasına göre, tereddüde mahal bırakmıyacak bir vuzuhta olan Dahilî Nizamnamenin bu maddesi hükmünün tefsirine mahal görülmemiştir.» denmekle, dilekçeler hakkında kesinleşmiş teşriî kararların Bakanlar Kurulunu ve idareyi bağladığı açıkça ifade edilmiş oluyordu. Yani, eğer bir dilekçe, hakkındaki kesinleşmiş bir teşriî kararın eğer idarece otomatik olarak infazı gerekseydi, artık teşriî meclis üyelerinin murakabe vazifelerini ifa etmelerine de lüzum olmayacaktı. Nitekim, dilekçe hakkındaki kesinleşmiş Meclis kararının infaz edilmemesi halinde, teşriî Meclis üyesinin elinde mevcut olan imkânlar sadece teşriî murakabe imkânları olunca, bu kararların idare için otomatik olarak vâcibülifa olamayacağı da kendiliğinden anlaşılyordu, oysa ki yeni Anayasamız fonksiyonlar ayrılığı esasını âmm hukukumuzla açıkça soktuğuna göre, bu esas mevcut değilken uygulanan bu hususun halen evveliyetle tatbiki iktiza eder.

Bu durumda, dilekçe hakkında kesinleşmiş bir teşriî kararın infaz edilmesini sağlamak için Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin elinde bulunan tek imkân Cumhuriyet Senatosunda soru, genel görüşme ve inceleme, araştırma yolları ve Millet Meclisinde de bu yollara ilâveten gensoru yoluyla Bakanlar Kurulunun veya belli bir Bakanın siyasi sorumluluğunu tahrik etmekten ibarettir.

Bunun böyle olmasını gerektiren bir önemli sebep daha vardır. O sebep de Anayasamızın 114 ncü maddesinde yer alan bütün idari tasarrufların kazai murakabeye tâbi olması ilkesinden doğmaktadır. Gerçekten, Anayasamızın sistemine göre, teşriî organdan çıkan kanun ve içtüzükler kazai murakabeye tâbi olduğu halde, teşriî organların kararları kazai murakabeye tâbi değildir. Eğer teşriî organda yer almış bulunan bir çoğunluk, maddi bakımdan idari tasarruf mahiyeti arz eden tasarrufları, dilekçeler hakkındaki kesin teşriî kararların infazını mecburi kılmak suretiyle gerçekleştirebilseydi, bu yoldan, maddi bakımdan idari tasarruf olan birçok işlemler kazai murakabenin dışında kalmış olurdu.

İmdi; mademki, dilekçeler hakkındaki kesinleşmiş teşriî kararların idare için otomatik olarak tatbiki gerektiği ilkesini vaz'etmek Anayasamızın temel esaslarına aykırıdır ve madem ki, bu kararların infazını sağlamak ancak teşriî murakabe yollarını işletmekle mümkündür; dilekçeler hakkındaki kesin kararları ıttihaz edecek son mercî'nin Millet Meclisi olarak tesbiti, teşriî murakabenin en tesirli vasıtasına yani Bakanlar Kurulunun veya belli bir Bakanın siyasi sorumluluğunu tahrik yetkisine munhasıran sahip bulunan Meclis olması bakımından zaruridir.

Bu kanun teklifi, bu temel esasa göre hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Bu madde ile, Anayasa açıkça yasak etmediği ve birçok hallerde cevaz verdiği için Cumhuriyet Senatosu üyeleriyle milletvekillerinden kurulu bir Dilekçe Karma Komisyonu teşkil edilmektedir. Bu suretle, vatandaşın hakkının aranması da daha çabuklaşmış ve kolaylaşmış olacaktır.

Karma Komisyonunda siyasi parti gruplarının temsili bakımından Anayasanın 85 nci maddesinin icapları tamamiyle yerine getirilmiştir.

Madde 2. — Bu madde, mevcut İçtüzüğün 50 nci maddesine mütenazırdır.

Madde 3. — Bu madde de, mevcut İçtüzüğün 51 ve 52 nci maddelerine mütenazırdır.

Madde 4. — Bu madde, eski mevzuata nisbetle kendisine bazı önemli görevler verilen Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanının teşekkül tarzını tesbit etmektedir.

Madde 5. — Bu madde, mevcut İçtüzüğün 53 ncü maddesinin 1 ve 2 nci bentlerine mütenazırdır. Ancak, bu madde ile, bahis konusu görevler, Komisyon genel kuruluna değil; fakat, Başkanlık Divanına verilmiştir. Bu suretle, Komisyon genel kurulunca dilekçeler hakkında alınacak yetkisizlik kararları, Başkanlık Divanınca alınacaktır. Böylelikle, Komisyon genel kurulunun kendi yetki alanına giren dilekçelerin esası üzerinde daha derin tarzda durması imkânı sağlandığı gibi, dilekçelere daha çabuk cevap vermek imkânı da bulunmuş olmaktadır. Bununla beraber, bu madde ile Başkanlık Divanına tanınan yetkinin kullanılması dolayısıyla alınacak kararlara karşı komisyon genel kuruluna itiraz hakkı tanınmaktadır.

Madde 6. — Bu madde, mevcut İçtüzüğün 53 ncü maddesinin 3 ncü bendine mütenazırdır. Bu maddeye göre, Komisyon genel kurulu, gündemine giren dilekçelerin yetki alanına girip girmediğini bir defa daha tetkik etmiş olacaktır.

Madde 7. — Bu madde, mevcut İçtüzüğün 57 nci maddesine mütenazırdır.

Madde 8. — Bu madde, mevcut İçtüzüğün 58 nci maddesine mütenazırdır.

Madde 9. — Bu madde ile, Dilekçe Karma Komisyonu kararlarına itiraz halinde uygulanacak usul düzenlenmektedir. Bu maddede, nihai karar Millet Meclisine bırakılmakla beraber, Anayasanın 92 nci maddesindeki sistemden ilham alınarak, Cumhuriyet Senatosunun belli çoğunluklarla aldığı kararlara ağırlık tanıyan hükümler sevk edilmiştir.

Madde 10. — Bu madde ile, yasama Meclislerinin tatili veya aravermesi sırasında sürelerin işlememesi tanzim edilmiştir.

Madde 11. — Bu madde, Anayasanın 132 nci maddesinin 3 ncü fıkrasının tabii bir sonucudur.

Madde 12. — Bu madde, mevcut İçtüzüğün 59 ncü maddesine mütenazırdır.

Bu maddenin son fıkrası ile, dilekçe hakkında kesinleşmiş kararın yerine getirilmesi hususu düzenlenmiştir.

Madde 13. — Bu madde ile özel af dilekçelerinin tâbi tutulacağı muamele, çift Meclisli sistemin gerektirdiği şekilde ele alınmıştır.

Madde 14. — Bu madde ile, Millet Meclisi Başkanının, Dilekçe Karma Komisyonu üzerindeki ezeümle, denet hakkı tanzim olunmuştur. Dilekçeler hakkındaki kesin ve nihai kararlar Millet Meclisince verileceğine ve Cumhuriyet Senatosu Başkanı icabında icra organının başı olan Cumhurbaşkanıya vekâlet edebileceğine göre, bu tarz karma komisyon için bu yetkilerin Millet Meclisi Başkanına aid olması daha uygun görülmüştür.

Madde 15. — Bu madde ile ilga edilen Dilekçe komisyonları ile gerek Millet Meclisinde, gerek Cumhuriyet Senatosunda uygulanan mevcut İçtüzüğün mülga maddeleri zikredilmiştir.

Geçici madde — Bu madde ile ilk Karma Komisyonun seçimi düzenlenmiştir.

Madde 16. — Bu madde ile bu kanunun yürürlüğe giriş tarihi gösterilmiştir.

Madde 17. — Bu madde ile bu kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisinin yürüteceği belirtilmiştir. Kanunda, icra organınca yürütülecek hükümler de bulunduğundan, maddede Bakanlar Kurulu da zikredilmiştir.

Bu vesileyle, dilekçe hakkı ile ilgili hükümlerin niçin İktüzük hükmü şeklinde değil de; kanun hükmü şeklinde vaz'edildiğini izah etmek gerekmektedir. Gerçekten, umumiyetle bu konudaki kaideler içtüzüklerde yer alır. Ancak, Anayasanın 62 nci maddesinin kabul ettiği sistem daire-sinde, dilekçe hakkı ile ilgili usulî kaidelerin hangi teşriî heyetin iç çalışmalarını tanzim eden ve-sikada yani İktüzükte yer almasını tâyin ve tesbit etmek mümkün olamamaktadır. Filhakika, Ana-yasanın 63 ncü maddesinin son fıkrası muvacehesinde, dilekçe hakkının belli bir heyet tarafından istimali bahis konusu değildir; dilekçe hakkı her iki yasama meclisince de istimal edilecektir. Ay-rica, bir Karma Komisyonun tesisi derpiş edildiğine göre, bu Karma Komisyona mütaallik usulî kaidelerin de hangi teşriî heyetin İktüzüğünde yer almasını tesbit etmek kabil olamaz. Bir İktü-zük, ancak, aidolduğu teşriî heyetin haiz bulunduğu yetkilerle ilgili hususları düzenleyebilece-ğine ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı da dilekçeler konusunda hiçbir yetkiye sahipolmadığına göre, bu konudaki kaidelerin birleşik toplantı İktüzüğünde yer alması da müm-kün görülmemiştir. Bu konudaki kaidelerin kanun hükmü olarak sevkine mâni hiçbir kural da mevcut bulunmadığına göre, bu durumda, bu kanun teklifini sevk etmek hukukan en doğru hal çaresi olarak görülmüştür.

Millet Meclisi Anayasa Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Anayasa Komisyonu
Karar No : 28
Esas No : 2/253

5 . 6 . 1962

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Anayasa Komisyonu, 30 Mayıs 1962 günkü Birleşiminde, İstanbul Milletve-kili Coşkun Kırca, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın ve Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in «Türk vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Mecli-sine dilekçeyle başvurmaları ve dilekçelerin incelenmesi ile karara bağlanmasının düzenlenme-sine dair kanun teklifi» ni, uzman sıfatıyla Dilekçe Komisyonu Başkâtibi ve raportörlerinin huzuriyle incelemiş ve aşağıdaki hususları kararlaştırmıştır :

1. Komisyonumuz, bahis konusu kanun teklifinin genel gerekçesine aynen iştirak etmek-tedir.

2. Komisyonumuz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonunun on dört milletvekili ve yedi Cumhuriyet Senatosu üyesinden kurulmasını uygun görmemiştir. Gerçek-ten, bu sayılar, Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosunun üye tamsayılarının oranını akset-tirmemektedir. Millet Meclisinin üye tamsayısı 450 dir. Cumhuriyet Senatosunun üye tam-sayısı ise, halen 187 dir. Bu durumda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısı halen 637 olup, bu rakam içinde Millet Meclisinin oranı % 71, Cumhuriyet Senatosunun oranı ise, % 29 dur. Böyle olunca, komisyonumuz, bu oranlara uymak amacıyla, Türkiye Büyük Millet Mec-lisi Dilekçe Karma Komisyonunun - esasen az bulduğu - üye sayısını 25 e çıkarmış ve bun-lardan 18 nin milletvekili, 7 sinin de Cumhuriyet Senatosu üyesi olmasını uygun görmüştür.

3. Kanun teklifinin 2, 3, 4, 5, 6 ve 7 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir. Komisyonumuz, bu maddeler hakkında kanun teklifinde ileri sürülen gerekçelere de aynen katılmaktadır.

4. Komisyonumuz, kanun teklifinin 8 nci maddesini, 7 nci maddenin son fıkrasına muvazi olarak değiştirmiş ve Karma Komisyon Genel Kurulu toplantılarında bakanlıklar temsilcilerinin Karma Komisyona lüzum görüldüğü takdirde orada bulunması yolunda bir ilâve yapılmıştır.

5. Komisyonumuz, 9, 10 ve 11 nci maddeleri, kanun teklifindeki gerekçeleriyle birlikte aynen kabul etmiştir.

6. Komisyonumuz, kanun teklifinin 12 nci maddesinin son fıkrasını, kanun teklifinin genel gerekçesinde bu konuda ileri sürülen bütün mülâhazalara aynen iştirak etmekle beraber, Anayasanın kuvvetler ayrılığı, idari tasarrufların kazai denetimi ve Bakanlar Kurulu, Başbakan ve Bakanların siyasi sorumluluğu konularında koyduğu esaslar muvacehesinde haşiv telâkki ederek çıkarmıştır.

Dilekçeler hakkında teşriî organca verilecek kesin kararların, hukuk düzenimizde kendiliğinden tesir icra etmemekle ve icra organıyla idareyi teknik hukuk anlamında bağlamamakla beraber, bu kanun teklifi ile Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlık Divanına verilmiş olan süzgeç görevi sayesinde Karma Komisyonun inceliyeceği dilekçeler hakkında alınacak kesin kararların ilmî seviyesinin umumiyetle yüksek olacağı; icra organının bu durumda, yasama organının bu konudaki kararlarına fiiliyatta riayet edeceği ve bugüne kadarki tatbikatın da, esasen, geniş ölçüde bu yolda olduğu hususları bilhassa belirtilir.

7. Komisyonumuz, 13 ncü maddedeki «cezaların hafifletilmesi» ibaresinin, bâzı hallerde, «cezaların azaltılması» mefhumunu ifade etmiyebileceğini düşünerek, maddeye bu ibareyi de ilâve etmeyi uygun görmüştür.

Komisyonumuz, aynı maddede yer alan «müdafilere» ibaresini dar bularak, bu ibare yerine «kanuni temsilcileri olan vekilleri» ibaresini ikame etmiştir.

8. Komisyonumuz, 14, 15 ve 16 ncı maddeleri ve geçici maddeyi gerekçeleriyle birlikte aynen kabul etmiştir.

9. Komisyonumuz, 17 ncı maddede yer alan «Bakanlar Kurulu» ibaresini, bu teklifin kanunlaşması takdirinde, Türkiye Büyük Millet Meclisine ait bir yetkinin kullanılmasını düzenlemiş olacağını ve bu teklifte Bakanlara verilen vazifelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iç çalışması ile ilgili vazifeler olduğunu dikkat nazarına alarak çıkarmıştır.

Genel Kurulda ivedilikle görüşülmesi ricasiyle Yüksek Başkanlığa sunulur.

Anayasa Komisyonu Başkanı	Sözcü	Adana	Amasya
Ankara	İstanbul	A. Bozdoğanoglu	N. Şener
B. Apaydın	C. Kırca		
Ankara	Balıkesir	Kastamonu	Malatya
F. Börekçi	A. A. Bolak	A. Özdikmenli	A. Akşit
İmzada bulunamadı.			

Kars
K. Güven

İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın ve Erzurum Milletvekili Sadık Perinçek'in teklifi

Türk vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine Dilekçeyle başvurmaları ve dilekçelerin incelenmesi ile karara bağlanmasının düzenlenmesine dair Kanun

Dilekçe Karma Komisyonu

MADDE 1. — Vatandaşların Millet Meclisi veya Cumhuriyet Senatosu Başkanlıklarına tek başlarına veya toplu halde gönderdikleri dilekçeler, Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonunda incelenir.

Bu Karma Komisyon, her toplantı yılı başında, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından seçilen yedi üye ile Millet Meclisi Genel Kurulunca milletvekilleri arasından seçilen ondört üyeden kuruludur.

Karma Komisyona her meclisten seçilecek olanların tesbitinde, o mecliste mevcut siyasi parti gruplarının ve siyasi parti grubu üyesi olmıyanların sayıları, oranlarına göre dikkate alınır. Bu esasa göre, her mecliste hangi siyasi parti gruplarınca ne kadar aday gösterileceği önceden o Meclisin Başkanlık Divanınca tesbit olunur. Siyasi parti grubu üyesi olmıyanların oranı sadece bir kesirden ibaretse, o Meclisten siyasi parti grubu üyesi olmıyanlar Karma Komisyona seçilemez. Bahis konusu esasa göre, o Meclisten siyasi parti grubu üyesi olmıyanların seçilmesi gerekiyorsa, onlara düşen sayı da Başkanlık Divanınca belirtilir. Başkanlık Divanlarınca tesbit edilen bu sayılara, oranları aksettirmemesi noktasından itiraz edilebilir. Bu takdirde, bu itiraz, ilgili Meclisin Genel Kurulunda görüşülerek karara bağlanır. Siyasi parti grupları, kendilerine düşen sayı kadar aday gösterirler; siyasi parti grubu üyesi olmıyanlar, kendileri veya ilgili Meclis üyelerince aday gösterilirler. Meclisler genel kurullarında seçim gizli oyla yapılır; seçim sonucu, siyasi parti gruplarına ve siyasi parti grubu üyesi olmıyanlara ayrılmış sayılara uygun düşene kadar oylama tekrarlanır.

Bu Karma Komisyon üyeliği, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunun diğer karma komisyon ve komisyonları üyeliğiyle bağdaşamaz.

Anayasa Komisyonunun değiştirisi

Türk vatandaşlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine Dilekçeyle başvurmaları ve dilekçelerin incelenmesi ile karara bağlanmasının düzenlenmesine dair Kanun

Dilekçe Karma Komisyonu

MADDE 1. — Vatandaşların Millet Meclisi veya Cumhuriyet Senatosu Başkanlıklarına tek başlarına veya toplu halde gönderdikleri dilekçeler, Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonunda incelenir.

Bu Karma Komisyon, her toplantı yılı başında, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından seçilen yedi üye ile Millet Meclisi Genel Kurulunca milletvekilleri arasından seçilen onsekiz üyeden kuruludur.

Karma Komisyona her meclisten seçilecek olanların tesbitinde, o mecliste mevcut siyasi parti gruplarının ve siyasi parti grubu üyesi olmıyanların sayıları, oranlarına göre dikkate alınır. Bu esasa göre, her mecliste hangi siyasi parti gruplarınca ne kadar aday gösterileceği önceden o Meclisin Başkanlık Divanınca tesbit olunur. Siyasi parti grubu üyesi olmıyanların oranı sadece bir kesirden ibaretse, o Meclisten siyasi parti grubu üyesi olmıyanlar Karma Komisyona seçilemez. Bahis konusu esasa göre, o Meclisten siyasi parti grubu üyesi olmıyanların seçilmesi gerekiyorsa, onlara düşen sayı da Başkanlık Divanınca belirtilir. Başkanlık Divanlarınca tesbit edilen bu sayılara, oranları aksettirmemesi noktasından itiraz edilebilir. Bu takdirde, bu itiraz, ilgili Meclisin Genel Kurulunda görüşülerek karara bağlanır. Siyasi parti grupları, kendilerine düşen sayı kadar aday gösterirler; siyasi parti grubu üyesi olmıyanlar, kendileri veya ilgili Meclis üyelerince aday gösterilirler. Meclisler genel kurullarında seçim gizli oyla yapılır; seçim sonucu, siyasi parti gruplarına ve siyasi parti grubu üyesi olmıyanlara ayrılmış sayılara uygun düşene kadar oylama tekrarlanır.

Bu Karma Komisyon üyeliği, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunun diğer Karma Komisyon ve komisyonları üyeliğiyle bağdaşamaz; geçici

Teklif

Anayasa Ko.

Dilekçelerin kaydedilmesi

MADDE 2. — Anayasanın 62 nci maddesi uyarınca, vatandaşların, gerek şahıslarına, gerek kamuya aidolarak, kanunlara ve tüzüklere aykırı gördükleri hususlar ile bir hakkın hak sahibine tanınmaması veya ihmale uğraması hakkında gönderilen dilekçeler ve dilekçe mahiyetindeki telgraflar, Dilekçe Karma Komisyonu Müdürlüğünce, üzerlerine bir sayı konup özel bir deftere kaydedilir ve dilekçe sahibi veya sahiplerine bir alındı varakası gönderilir.

Dilekçenin kabul şartları

MADDE 3. — Dilekçelerde, sahibi veya sahiplerinin imzası bulunmak, iş ve unvanı gösterilmek ve sahiplerinden en az birinin ikametgâhı belirtilmek gerekir.

Dilekçelerin bir Cumhuriyet Senatosu üyesi veya milletvekili eliyle verilmesi de mümkündür. Bu takdirde, o üye, dilekçenin kendi vasıtasıyla verildiğini dilekçeye kaydederek bu kaydın altını imzalar.

Başkanlık Divanı

MADDE 4. — Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlık Divanı, bir başkan ve bir başkanvekili, iki sözcü ile iki kâtipten kurulur. Başkanlık Divanının en az iki üyesi, Cumhuriyet Senatosu üyeleri arasından seçilir. Başkanlık Divanı seçimi, Karma Komisyon üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla olur.

Dilekçelerin Başkanlık Divanınca incelenmesi

MADDE 5. — Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlık Divanı, Karma Komisyona gelen dilekçeleri, icabında ilgili bakanlığın da görüşünü almak veya bir temsilcisini çağırarak suretiyle inceliyerek :

I - Dilekçe,

a) Adli, idari veya askerî kaza mercilerinden birinin veya uyuşmazlık mahkemesinin veya Anayasa Mahkemesinin kararına konu olan; veya

mahiyetteki komisyonları üyeliğiyle bağdaşabilir.

MADDE 2. — Kanun teklifinin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Kanun teklifinin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Kanun teklifinin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Kanun teklifinin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

b) Yukardaki (a) fıkrasında bahis konusu kaza mercilerinden birinde incelenmekte olan; veya

c) Halli, yukardaki (a) fıkrasında zikredilen kaza mercilerinden birinin kararına bağlı bulunan hususlardan şikâyetе dairse, veya

d) Kanun teklif veya tasarısına konu olmayı gerektiriyorsa, dilekçenin görüşülemiyecğini;

II - Dilekçe, son kararı almaya yetkili - Yüksek Hâkimler Kurulu dâhil olmak üzere - bir idari merci tarafından henüz kesin bir karara bağlanmamış bir hususa aitse, dilekçe sahibi veya sahiplerine, Karma Komisyonca yapılabilecek bir işlem olmadığı ve yetkili idari mercie başvurusu lüzumunun bildirilmesi gerektiğini karara bağlar.

III - Karma Komisyon Başkanlık Divanı, bu maddede bahis konusu kararlarını, dilekçenin sahip ve sahiplerini, iş ve unvanlarıyla ikametgâhlarını, tarihini, kayıt tarihi ve sayısını ve konusunu gösteren bir cetvele geçirerek her hafta başında Karma Komisyon üyelerine dağıtır. Karma Komisyon üyelerinden birinin, bu cetvelde gösterilen Başkanlık Divanı kararına cetvelin dağıtım tarihinden itibaren on gün içinde yazıyla itiraz etmemesi takdirinde, Başkanlık Divanı kararı kesinleşir ve dilekçe sahip veya sahiplerine yazıyla bildirilir.

Dilekçelerin Karma Komisyonca incelenmesi

MADDE 6. — Karma Komisyon Başkanlık Divanının 5 nci maddenin I ve II nci bentleri dışında gördüğü dilekçeler ile aynı maddenin zikri geçen bentleri gereğince karara bağladığı dilekçelerden süresi içinde itiraza uğrıyanlar, Karma Komisyon Genel Kuruluna sevk edilir.

Karma Komisyon genel kurulu, kendisine sevk edilen dilekçeleri, ilk önce, karar konusu olup olamayacakları noktasından 5 nci maddenin I ve II nci bentleri gereğince inceliyerek bu hususu karara bağlar.

Karma Komisyon genel kurulu, karar konusu olabileceğini kararlaştırdığı dilekçeleri, lüzum gördüğü takdirde, ilgili Bakanlıktan gereken bilgiyi aldıktan sonra, esas bakımından inceliyerek karara bağlar. Bu kararın birer sureti ilgili Ba-

MADDE 6. — Kanun teklifinin 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teklif

kanlığa veya Bakanlıklara, birer sureti de dilekçe sahip veya sahiplerine ve dilekçe bir Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi eliyle verilmişse, o üyeye gönderilir.

T. B. M. M. üyelerine dilekçeler hakkında dağıtılan cetvel

MADDE 7. — Karma Komisyon Başkanlık Divanı, her hafta, Karma Komisyon genel kurulunca alınan kararları, 5 nci maddenin III ncü bendinde bahis konusu cetveldeki bilgilerin yer aldığı bir cetvel halinde bütün Cumhuriyet Senatosu üyeleriyle milletvekillerine ve Bakanlara dağıtır. Bu cetvelde, Karma Komisyon genel kurulunun kararının ve gerekirse, gerekçesinin tam metni yayınlanır.

Bakanlıkların temsili

MADDE 8. — Dilekçe Karma Komisyonu genel kurulunda, görüşülen dilekçe ile ilgili Bakanlık veya Bakanlıklar temsilcileri hazır bulunur.

Karma Komisyon genel kurulu kararlarına itiraz

MADDE 9. — Her Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi, 6 ncı maddede bahis konusu cetvelin dağıtılması gününden itibaren otuz gün içinde Dilekçe Karma Komisyonu genel kurulunun kararına, gerekçe göstererek yazıyla itiraz edebilir. Bu itirazlar, Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlığına verilir. Bu süre içinde itirazda bulunulmıyorsa, dilekçe hakkındaki karar kesinleşir.

Karma Komisyon genel kurulu, o dilekçe için, itiraz tarihinden itibaren otuz gün içinde bir rapor düzenliyerek Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına sunar.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun bu konuda alacağı karar, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına Millet Meclisi Başkanlığına bildirilir.

Cumhuriyet Senatosu, bu konudaki kararlarını açık oyla alır. Cumhuriyet Senatosunca üye tamsayısının salt çoğunluğuyla alınan kararların Millet Meclisince değiştirilmesi veya reddi, Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğu ile

Anayasa Ko.

MADDE 7. — Kanun teklifinin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunda, Karma Komisyonca lüzum görülürse, görüşülen dilekçe ile ilgili bakanlık veya bakanlıklar temsilcileri hazır bulunur.

MADDE 9. — Kanun teklifinin 9 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teklif

Anayasa Ko.

mümkündür; bu takdirde, açık oya başvurulur; Millet Meclisinde üye tamsayısının salt çoğunluğu sağlanamazsa, Cumhuriyet Senatosunun kararı kesinleşir.

Cumhuriyet Senatosunun kararı Millet Meclisince benimsendiği veya Cumhuriyet Senatosunca üye tamsayısının salt çoğunluğuyla alınmamış kararların Millet Meclisince değiştirilmesi veya kabul edilmemesi hallerinde, Millet Meclisinin kararı kesindir.

Bahis konusu dilekçe ile rapor Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Genel Kurullarının gündemine, ilgili Meclisin Başkanlığına verilmesi tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde alınır. Dilekçe Karma Komisyonu, raporunu, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi genel kurullarında kendisi savunur; raporun savunulmasında uygulanan kaideler ilgili Meclisin İçtüzüğü'nün kanunların görüşülmesi için koyduğu kaidelerdir. Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi genel kurullarında bu konuda karar verilmeden önce, ilgili Bakan veya Bakanlar veyahut gönderecekleri yüksek memurlar dinlenir. Bahis konusu raporlar, itiraz sahibi Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesinin üyelik sıfatı her hangi bir sebeple kalkmış veya Millet Meclisi dönemi sona ermiş olsa bile Yasama Meclislerinde görüşülür.

Bu madde hükümleri gereğince kesinleşen kararlar, 6 ncı maddenin 3 ncü fıkrası uyarınca ilgililere ve ilgili Bakanlık veya Bakanlıklara bildirilir.

Sürelerin işlememesi hali

MADDE 10. — Yasama meclislerinin tatili veya aravermesi sırasında, 5 ve 9 ncü maddelerde bahis konusu süreler işlemez, ancak, tatil veya ara verme sırasında Dilekçe Karma Komisyonu çalışmaktaysa, 5 ncı maddedeki süre işlemeye devam eder.

Kaza mercilerinde incelenen ve bu Meclislerde karar konusu olan dilekçeler

MADDE 11. — Dilekçe Karma Komisyonuna gelmesinden sonra hakkında inceleme ve görüşmelerin devam ettiği bir dilekçenin konusu, bu devre sırasında adli, idari veya askerî kaza mercilerine, Uyuşmazlık Mahkemesine veya Ana-

MADDE 10. — Kanun teklifinin 10 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Kanun teklifinin 11 ncı maddesi aynan kabul edilmiştir.

Teklif

Anayasa Ko.

yasa Mahkemesine aksetmişse, bu dilekçe hakkındaki işlemler derhal durdurulur ve durum 6 ncı maddenin 3 ncü fıkrası uyarınca ilgililere ve ilgili bakanlık veya bakanlıklara bildirilir.

Konuları, adli, idari veya askerî mahkemelerce, Uyuşmazlık Mahkemesince veya Anayasa Mahkemesince karara bağlanan dilekçeler hakkındaki işlemler derhal durdurulur ve durum 1 nci fıkra da gösterilen şekilde ilgililere bildirilir.

Dilekçeler hakkındaki kesin kararların sonucu

MADDE 12. — Bakanlar, 9 ncü madde gereğince kesinleşen kararlar hakkında yaptıkları işlemi, aynı maddenin son fıkrası gereğince kendilerine yapılan bildiri tarihinden itibaren altmış gün içinde Karma Komisyon Başkanlığına yazıyla bildirirler. Bu bildiriler, 7 nci maddede bahis konusu cetvelde ayrı bir kısımda yayınlanmakla beraber, Karma Komisyon Genel Kurulu bunlardan lüzumlu gördüklerinin yasama meclislerinde görüşülmesini isteyebilir. Bu takdirde, Karma Komisyon, kendi görüşünü belirten bir rapor hazırlayarak Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına sunar. Karma Komisyonun bu istekte bulunması takdirinde, 9 ncü maddenin 3, 4, 5, 6, 7 ve 8 nci fıkraları hükümleri uygulanır.

İlgili bakanlık 1 nci fıkra uyarınca yapması gereken bildiri yapmadığı takdirde de, aynı fıkra hükümleri uygulanır.

Dilekçe hakkındaki kesinleşmiş bir karara idarece uyulmadığı takdirde, Bakanlar Kurulu veya ilgili bakan hakkında Anayasa ve Meclisler İçtüzükleri gereğince gereken denetleme yollarına başvurulması hususunda Cumhuriyet Senatosu üyelerinin ve milletvekillerinin sahib oldukları hak ve yetkiler saklıdır.

Özel af dilekçeleri

MADDE 13. — Kesinleşmiş cezaların hafifletilmesi veya kaldırılması hakkındaki dilekçeler, ancak hükümlerin kendileri, dördüncü dereceye kadar kan ve sıhrî hısımları veya müdafileri tarafından verilebilir.

Bir özel af dilekçesinin Karma Komisyonca dikkate alınacak değerde görülmesi takdirinde, Karma Komisyon bir özel Af kanunu tasarısı hazırlayarak Millet Meclisi Başkanlığına sunar.

Dilekçeler hakkındaki kesin kararların sonucu

MADDE 12. — Bakanlar, 9 ncü madde gereğince kesinleşen kararlar hakkında yaptıkları işlemi, aynı maddenin son fıkrası gereğince kendilerine yapılan bildiri tarihinden itibaren altmış gün içinde Karma Komisyon Başkanlığına yazıyla bildirirler. Bu bildiriler, 7 nci maddede bahis konusu cetvelde ayrı bir kısımda yayınlanmakla beraber, Karma Komisyon Genel Kurulu bunlardan lüzumlu gördüklerinin Yasama Meclislerinde görüşülmesini isteyebilir. Bu takdirde, Karma Komisyon, kendi görüşünü belirten bir rapor hazırlayarak Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına sunar. Karma Komisyonun bu istekte bulunması takdirinde, 9 ncü maddenin 3, 4, 5, 6, 7 ve 8 nci fıkraları hükümleri uygulanır.

İlgili bakanlık 1 nci fıkra uyarınca yapması gereken bildiri yapmadığı takdirde de, aynı fıkra hükümleri uygulanır.

Özel af dilekçeleri

MADDE 13. — Kesinleşmiş cezaların hafifletilmesi, azaltılması veya kaldırılması hakkındaki dilekçeler, ancak hükümlülerin kendileri, dördüncü dereceye kadar kan ve sıhrî hısımlıkları veya kanuni temsilcileri olan vekilleri tarafından verilebilir.

Bir özel af dilekçesinin Karma Komisyonca dikkate alınacak değerde görülmesi takdirinde, Karma Komisyon, bir özel af kanunu

Teklif

Bu tasarı, Anayasanın 92 nci maddesi gereğince muamele görür.

Millet Meclisi Başkanının yetkileri

MADDE 14. — Millet Meclisi Başkanı ve Başkanlık Divanı, Millet Meclisi İçtüzüğü gereğince komisyonlarla ilgili olarak haiz olduğu yetkileri, Dilekçe Karma Komisyonu için de haizdir.

Ilga edilen komisyonlar ve geçici İçtüzük maddeleri

MADDE 15. — Anayasanın 3 ncü geçici maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinde uygulanan Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1 Kasım 1956 tarihli Dahilî Nizamnamesi gereğince her iki Mecliste kurulmuş olan Dilekçe komisyonları kaldırılmıştır.

Zikri geçen İçtüzüğün 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58 ve 59 ncü maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

İlk Karma Komisyonun seçimi

GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun yayımı tarihinden itibaren onbeş gün içinde 1 nci maddede derpiş edilen Karma Komisyonun seçimi her iki Yasama Meclisinde tamamlanır.

Bu kanunun yürürlüğe girmesi

MADDE 16. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Bu kanunun yürütülmesi

MADDE 17. — Bu kanun Türkiye Büyük Millet Meclisince ve Bakanlar Kurulunca yürütülür.

Anayasa Ko.

tasarısı hazırlıyarak Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu tasarı, Anayasanın 92 nci maddesi gereğince muamele görür.

MADDE 14. — Kanun teklifinin 14 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Kanun teklifinin 15 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Kanun teklifinin geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 16. — Kanun teklifinin 16 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Bu kanunun yürütülmesi

MADDE 17. — Bu kanun Türkiye Büyük Millet Meclisince yürütülür.